

Spoštovana gospa Lenčka Kupper!

Nisem glasbenica in tudi ne strokovnjakinja za slovensko otroško pesem, ne za lutkovne igre in zgodbice. Nisva v sorodstvu, še nikoli nisva sedeli skupaj in se dolgo pogovarjali, a vendar me na poseben način spremljate in ste del mojega življenja. Vaše pesmi poslušam in prepevam od malih nog. Seveda sem najprej z navdušenjem prepevala pesmico »Enkrat je bil en škrat«, ki je bila 19. oktobra 1980 prvič predstavljena širši javnosti na reviji otroških in mladinskih zborov. Zapel jo je otroški pevski zbor iz Št. Lipša v Podjuni pod vodstvom učiteljice Pepce Weiss. Prav dobro se spominjam, da nas je kasneje nekaj sto otrok pelo in ploskalo na otroškem dnevu, Pepca Weiss pa je igrala na kitaro in nas navduševala. Pesem je odtlej zazvenela na mnogih srečanjih otroških in mladinskih zborov in zveni vse do danes pri najrazličnejših prireditvah. Z mladinci in odraslimi sem jo že marsikdaj pela v kakem avtobusu na potovanjih in tako smemo reči, da je »Škrat« ponarodel, postal je »naš«.

Ne samo po vsem Koroškem, tudi v Sloveniji in zdomstvu pojejo otroci iz leta v leto Vaše pesmi in prebujajo palčke, se poigravajo z vetrom in soncem, z začudenjem odkrivajo, kaj vse počenjajo Pikapolonica, Naš kuža, Limonček-citronček, Žabec, Čmrlj-trobentač, Beli moj konjiček, Ribice, Želvica, Mali mucek, Osa, Pridna veverica, Koklja, Galebi, Kresničice, Krt, Zmaj in papagaj, Lastovka, Leteča žaba, Medvedek, Miška in Zajček. Mnogo teh pesmi je zbranih v zbirki »Pesmi o živalih«, ki je izšla 2013.

Vsemu božjemu stvarstvu ste vdihnili dušo in nas nevsiljivo zvabili, da pogledamo globlje, s srcem, z očmi otrok. Mnogokrat nas s pesmico odpeljete v naravo, ki je za Vas kraj oddiha in navdiha in tako nas vedno znova začarajo: Zamrznjeno jezero, Kostanj, Pesem o rožicah, Gobice – lisičke, Veter potepuh, Meglice nad jezerom, Dež, Kresnice, Zvezdni utrinki, Sončni žarek, Rano jutro, Sonce in luna, Zvonček, Planine, Storžek, Sadje ter Puhek-frfotin. Še »Fiki« kapelški ob prepevanju spet zatrobi in odpelje iz Železne Kaple proti Sinči vasi.

Izvemo tudi, kaj vse doživljajo razne osebe, kot na primer Zaljubljeni lovec, Naš očka, Noe, Poštar, Dimnikar, Strašilo, Vila mila, Čarovnica. Celo Elanovke – smučke, Knjige, Šolska torba, Žoga, Barve in Kruh pripovedujejo o sebi in nam postanejo tako bolj domače. Ja, namenoma pravim »domače« – z Vašimi pesmimi ste nas udomačili v svetu, ki nas obdaja – kot sta se udomačila Mali princ in lisica in si postala pomembna in dragocena.

Z veliko rahločutnostjo ste ustvarjali pesmi, ki nas spremljajo skozi leto in ob petju prodirajo globlje in razkrivajo pomen raznih praznikov in običajev ter letnih časov, kot so to: Božič, Za Martinovanje, Vseh mamic dan, Svetega Miklavža pozdravljamo, Zimsko veselje, Naš sneženi možiček, Pomladna, Ne čakaj na maj, Zvezdica slamica, Pust, veseli pust, Miklavževanje, Lučke nosimo, Sreča, Angel varuh moj, Šopek za mamico, Zvezda ljubezni in še druge. Otroške pesmi za cerkveno leto so bile zbrane leta 2010 v knjigi »Prižgimo si lučke«.

Svojo osebno pesem pa prek Vas pojejo razne koroške vasi in izbrani kraji: »Moj Šentprimož«, »Radiše«, »Mi radi smo tukaj doma«, kjer zaživijo Šmarjeta, Podgrad in Apače, »Cerkvica domača«, »Kraj pod Peco«, »Ob Klopinjskem jezeru« in »Hišica ob reki Bistrici« – odpev »Tu sem doma, tu sem doma; moja je sreča, da tu sem doma« vsi radi pojemo in zdi se mi, da je tudi ta čisto »naša« in ponarodela.

Izpod Vašega peresa so pokukale in se rodile na svet zgodbe, kot so to: Škratek copatek, Muckovi copati, Miha in flavta, Vila mavra, Žabec kuček, Velika garja, O bobenčku in palčkah, Pikapolonica, Pavel v zadregi in druge.

Skladatelj prof. Slavko Mihelič, ki je uglasbil in priredil ter leta 1992 v samozaložbi izdal 20 Vaših pesmi s klavirsko spremljavo, je leta 1989 na piko orisal Vaše delo: »Lenčka Kupper ni samo pesnica, marveč je tudi skladateljica; tudi na tem področju zna vsestransko prisluhniti otroški duši. V njenih pesmicah sta svežina in radost, sta veselje in hrepenenje po vsem lepem, kar živi in se dogaja v svetu otroka.«

Že leta 1981 je RTV Ljubljana za oddajo »Pedenžep« posnela razne otroške zборе na Koroškem, ki so peli izključno Vaše pesmi. Seveda sem tudi jaz z veseljem poslušala te pesmi v slovenskih oddajah in kasneje tudi v oddaji »Dober dan, Koroška«. Vsem je prek radijskih valov postal znan »Evgen – knjižni črv«. Prav tako so bile pesmi in zgodbe objavljene v slovenskih časopisih, predvsem tudi na otroški strani Nedelje ter v Mladem rodu in v mnogih pesmaricah. Lenčka Kupper nam je postala pojem. Sodelovali ste pri raznih prireditvah, literarnih večerih, seminarjih in šolanjih in tudi v drugih zbudili ustvarjalnost. Polagoma Vas je spremljal tudi sin Niko in skupaj sta popestrila otroški svet.

Leta 1985 je izšla knjižica »Skrivnostna bela krpa«, v kateri so zbrane Vaše povesti in pesmi Janeza Bitenca. Ilustracije so pripravili udeleženci in udeleženke Tedna mladih umetnikov poleti 1984. In glej, med njimi sem bila tudi jaz.

Kot voditeljica otroškega in mladinskega zbora v Železni Kapli sem se poslužila medtem lepo natisnjenih not in naštudirala marsikatero Vaših prikupnih pesmic ter jo pela z otroki ob raznih priložnostih.

Ob kantati »Žena-Mati«, pri kateri sem sodelovala, smo se skupaj peljali z avtobusom na nastop v Slovenijo. Še danes Vas vidim, kako ste, takrat kot predsednica MePZ Gallus, hodili po avtobusu in vsakega z žarečimi očmi povabili, da izvleče kartico z angelom. »No,« ste rekli, »dobro si kartico oglej in jo potem vrni! Ta angel te bo danes posebno spremljal in obvaroval!« Sploh si ne morete predstavljati, kake lepe posledice je imelo to zame ... Očarljiva misel se mi je tako globoko vtisnila v srce, da odslej vsako leto za božič oziroma novo leto poklanjam vsem ljudem, ki jih srečavam, kartice z angeli v najrazličnejših oblikah, da jih spremljajo in varujejo. Hvala Vam za to nežno in ljubeznivo gesto!

Kot predsednica zbora ste bili gotovo tak poseben angel za skupino pevk in pevcev. V brošuri ob 30-letnici zbora Gallus ste zapisali: »Naše življenje bi bilo brez petja pusto in prazno, kakor ne bi bilo prave vigredi, če bi zamrlo ptičje žvrgolenje. Kadar smo žalostni, nas pesem tolaži. Kadar pa je pevec srečen, mu budi pesem željo, da bi osrečeval s petjem tudi druge. Skrivnostna moč pesmi nas plemeniti in nam dviga duha nad običajne vsakdanjosti.« (brošura ob 30-letnici zbora Gallus 1990)

Pri pevskem zboru Jakob Petelin Gallus ste peli od konca 60-ih let; kot predsednica društva pa ste delovali v letih od leta 1988 do leta 2003. Prepričana sem, da Vas povezuje nešteto nepozabnih skupnih trenutkov petja in veselja ter ustvarjanja.

Miha Vrbinc se spominja: »V ta čas spada Gallusovo delovanje pri povezovanju z rojaki v zdomstvu: Vsaka turneja – v Severno Ameriko prva leta 1974 z zborovodjo Jožkom Kovačičem, druga leta 1988 in tretja leta 1996 z Jožetom Ropitzem, v Južno Ameriko leta 1992 in v Avstralijo leta 1994 – je bila posebno doživetje v smislu povezovanja: zbor Gallus je bil v teh letih poseben poslanec Koroške in njene pevske kulture. Te posebne vezi najdejo svoj izraz v Lenčkini pesmi Hrepenenje, ki jo je za zbor uglasbil Jože Ropitz, premierno pa jo je zapel zbor Gallus na turneji po Severni Ameriki leta 1988, torej pred 30-imi leti.«

Hrepenenje

Šel v tujino si neznano,
da nekoč nam lepše bo.
Tu samevam, čakam, sanjam;
oh, kako mi je hudo.

Pridi! Moje hrepenenje
naj privabi te nazaj.
Vse trpljenje bo minilo,
nama bo zacvetel maj.

Saj že štejem tedne, dneve,
se solzi vso noč oko.
V moj objem se mi povrni,
da bo nama spet lepo.

Ko sem sama postala mamica, sem spet zelo zavestno začela dajati naprej to, kar sem dobila podarjeno doma od mojih staršev in moje babice. Iz škatlice sem izvlekla svojo staro kaseto »Pojmo s ptički« in Noa jo je z navdušenjem poslušal, kasneje tudi Marko. Kasetofon je medtem nehaj delati, kaseto še živi.

Moj najmlajši sin Gabriel pa sedaj, kot Noa in Marko poprej, poslušaj zgoščenko »Enkrat je bil en škrat«. Vedno znova zvečer v postelji skupaj zapojemo »škrata«. Pa ne le pri nas doma v družini, temveč v vrtcu »Naš otrok«, kjer sta uživala otroška leta Noa in Marko ter v Mohorjevi ljudski šoli, ste bili in ste nekako vedno ob meni in z nami.

Vaša pesem že od ustanovitve pred 40-imi leti zveni v vseh letnih časih v vrtcu »Naš otrok«. Ne le himna vrtca »Naš otrok – Unser Kind«, ki ste jo napisali, tudi druge pesmi vedno znova oplešajo vsakdan deklic in fantov. 4. marca 2004 je izšla zbirka pesmic z naslovom »Vetrnica / Das Windrad«, ki so jo ilustrirali otroci otroškega vrtca. Vsako leto zasvetijo oči malčkov – pa tudi nas staršev – ko ob martinovanju zapojejo »Prižgimo si lučke« in s ponosom nosijo lučke po Celovcu! Teh pesmic, kot ste sami rekli, najbrž ne bi bilo, če ne bi bilo vrtca »Naš otrok«, s katerim ste bili vsa leta tesno povezani in je marsikatera pesem nastala po naročilu.

Irena Brežjak, voditeljica vrtca, je za današnji večer napisala: »Iz leta v leto nas Lenčkine pesmi skozi letne čase razveseljujejo, povezujejo, sproščajo in duhovno bogatijo. Lenčkina besedila nas spodbujajo in opozarjajo k poglobljenemu gledanju in čutenju vsega, kar nas obdaja. So prava hvalnica stvarstvu, ki naj ga hvaležno sprejemamo in ga čuvamo. Zahvaljujemo se Lenčki Kupper za pisan šopek slovenske poezije, ki je dragocen pripomoček pri posredovanju jezikovnega in glasbenega ustvarjanja v dvojezičnih vrtcih.«

Že sedaj se zelo veselim letošnjega aprila, kajti takrat bo veliko praznovanje 40. rojstnega dneva vrtca in vem, da se otroci že pridno pripravljajo in vadijo novo pesem, ki ste jo napisali prav za ta jubilej – tudi moj najmlajši sinček Gabriel bo takrat med sovrstniki pel in ploskal.

Noa in Marko pa sta medtem že zaključila ljudsko šolo, kjer je ob vsaki prireditvi zazvenela Vaša himna Mohorjeve ljudske šole »Skupno – Miteinander«. S tamkajšnjim zborom ste posneli 1992 glasbeno kaseto »Ta šopek nikoli ne ovne« s priloženim spremnim koledarčkom. Dolgoletna ravnateljica Marica Hartmann mi je povedala, da sta že pred ustanovitvijo Mohorjeve ljudske šole tesno sodelovali. Marica je kot ljudskošolska učiteljica v Škofičah z otroki celo uprizorila muzikal Vaših pesmi.

Ko opazujem svoje tri sinove in prebiram Vašo življenjsko zgodbo, se vedno bolj zavedam, kakšen pomen ima družina. Kot mati treh sinov ste dajali naprej, kar je zapisano in zapečaten v Vašem srcu. Prek Vaše neusahljive poezije, nežno in rahločutno, ste nas vodili k temu našemu zakladu slovenske besede.

V pesmi »Koračnica« pravite:

Ni tistega, ki nam bi vzel,
kar zvesto čuvala je mati,
očetov boj ni bil zaman,
Slovenci hočemo ostati! ...

Otroci naj že čutijo,
da domovina je le ena.
Prelep je jezik materin,
ne vzame sila ga nobena!

Prav tako žari v pesmi »Brez meja« Vaše hrepenenje po sožitju v naši deželi:

Skupno gradimo zdaj si boljši, lepši svet,
ne pustimo si korajže vzeti! ...
Kjer ljubezen je, tam sem jaz doma!

To spoštovanje do soseda in povezovanje prek pesmi in melodij, ki ne poznajo meja, se vedno znova zrcali v Vaših dvojezičnih pesmicah.

Lahko si predstavljam, da ste bili zelo srečni, ko so ob Vašem 60. rojstnem dnevu 26. aprila 1998 zadonele v Domu glasbe v Celovcu Vaše pesmi in je okoli 360 mladih grl zapelo v en glas. Podpredsednik KKZ Miha Vrbinč je tedaj poudaril: »Bukovništvo s pogledom na ustvarjalnost ljudske pesnice: Lenčkine pesmi so iz enega kova, preprostim besedam je dala melodijo, pevnim napevom je znala dati preproste besede.«

Pa še nekaj nadvse pomembnega se je zgodilo pred 20-imi leti. Oktobra 1998 je pri Mohorjevi založbi izšla knjiga »Iz roda v rod«, redkost na Koroškem in tudi v svetovnem tisku, kajti v tej knjigi so zastopane tri generacije: Vaš takrat že 96-letni oče Ciril Rudolf, Vi in Vaš sin Niko. Naj Vam priključim še enkrat v spomin spremne besede Stanka Maršiča: »Ta knjiga je znamenje in dokaz za zdrave, klene družinske odnose, ki so temelj narodovega razvoja, uspeha in ponosa. Le v duhovno bogati družini se namreč mlajša generacija navdušuje nad življenjsko usmerjenostjo starejše, z njo deli njene vzore in njen življenjski slog.« Res je, ob gledanju na Vaše življenje se vse bolj zavedam, kako pomembno nalogo imamo starši in stari starši, učiteljice in učitelji, vzgojiteljice in vzgojitelji, kulturni in farni sodelavke in sodelavci in ne nazadnje tudi vsi odgovorni v politiki in gospodarstvu: da dajemo naprej to, kar ljubimo, in to, kar v nas živi, kar smo sprejeli in kar nas oblikuje. Dobro se zavedam, da moramo živeti ogenj, ki je v nas, ne pa dajati naprej suhega in mrzlega pepela ... Le topel ogenj lahko greje ter prižiga majhne in velike lučke!

Ob Vas in Vaši ustvarjalnosti, predvsem pa ob Vašem smehu, se vse bolj zavedam, da je človek srečen le tedaj, če neguje svojega notranjega otroka in če sme ta notranji otrok živeti, razdajati nagajivost in smeh, razigranost in ustvarjalnost, če vidimo ves svet in vse stvarstvo, vsako travico in še tako majhno živalico z očmi otroka, če zaznavamo dušo v vsem, kar nas obdaja, če živimo celostno in z vsemi čuti ... in potem lahko z Vašimi besedami zapojemo »Vse je ljubezen«:

Vse je ljubezen

Sinjina modrega neba,
blesteča zvezda jutranja.
Med skalo drobna rožica,
šumeči močni val morja.
Vse je ljubezen.

Jutranja pesem ptičice,
plazeče kače sikanje.
Vsak klas, ki v vetru valovi,
zrel sad, ki z veje odleti.
Vse je ljubezen.

Proseče sklenjene roke.
Ko v tvoj objem želi srce.
Dojenčka smeh iz zibelke
in solza, ki utrne se.
Vse je ljubezen.

In še eno življenjsko skrivnost nam dajete na pot v pesmi »Sreča«:

Sreče, prave sreče,
vsak človek si želi.
Ko kočno je pri tebi,
si lahko brez skrbi.

Velikodušno, rad
ponujaj jo okrog.
Le kadar jo deliš -
poveča se njen lok!

Vaše pozitivno gledanje na življenje in izzive življenja je postala pesnitev,
ko vabite: »Nikoli slabe volje, vedno nasmejan hodi skoz' življene, lažji bo
tvoj dan! Če smeješ se in poješ, začuden videl boš, da ni tako vse trnjevo
in polno rož, da rož!«

Novembra 1994 ste v Nedelji na otroški strani dejali naslednje: »Lahko si
mislite, da ne moreš napisati prešerne, zabavne pesmi, kadar si slabo
razpoložen, če te kaj skrbi ali celo jezi. S pesnikovanjem in skladanjem je

pa tako – vsaj pri meni – da nikoli ne veš, kdaj pride kakšen navdih. Da ni umetnika brez navdiha, je tudi znano. Inspiracija, kakor temu tudi pravijo, je zame čuden škrat. Pritihotapi se v moje možgane pogosto takrat, kadar ga najmanj pričakujem. Zato je prav, da imam pri sebi vedno pisalo in papir. ... Preproste pesmice najlaže napišem takrat, kadar se v mislih odpravim v pestrost svojega brezskrbnega otroštva ali kadar opazujem svoje radožive vnuke. Najbolj pa navdihnjenje zajemam iz narave. Pesmi sem začela zlagati in peti, ko so bili moji otroci majhni. Ker nisem znala dosti ustreznih otroških pesmi, sem si jih kratko malo sama izmislila.«
(Nedelja, 20. 11. 1994)

Ker ste verjeli vase in v to, kar Vam je dano, ker ste poslušali svoje srce in svojo osebno »Pesem upanja«, ste v teku preteklih let ustvarili in nam podarili toliko lepega in dragocenega. Klanjam se pred Vašim življenjem in Vašo ljubeznijo, ki ste jo podarili našemu slovenskemu narodu. Verjetno se niti ne zavedate, koliko nam pomenite in kako zelo ste napolnili in dopolnili našo zakladnico slovenske kulturne dediščine. Morda pa ob mojem primeru razberete, kako zelo se nežno prepleta in vpleta Vaša energija zapete besede z mojim življenjem in življenjem mnogih, mnogih ljudi.

Iz srca Vam rečem Boglonaj in Vam že danes v svojem imenu, v imenu neštetihih otrok in mladih, v imenu mamic in očetov, babic in dedkov, vzgojiteljic otroških vrtcev, učiteljic in učiteljev, zborovodkinj in zborovodij, kulturnih delavk in delavcev, v imenu nas vseh koroških Slovenk in Slovencev, prisrčno čestitam za Vaš 80. rojstni dan.

Seveda pa ne morem drugače, kot da Vam poklonim v zahvalo skromno pesmico!

Draga Lenčka, en, dva tri,
tako hitro čas beži.
Minilo skoraj že je 80 let,
odkar prišla si na ta lepi svet.

Pri Bognarju si bila doma,
kjer pela je družina vsa,
kjer v šolo rada si hodila,
na odru si kulturo zaužila.

Odneslo te je naprej v svet,
z Milanom je rasel ljubezni cvet,
trije sinovi vajini so,
ki ogenj ljubezni naprej dajó.

Ker otroških pesmi bilo premalo je,
si kar sama lotila dela se,
in že zaživel je mali škrat,
znala si vsemu božjemu stvarstvu dušo dat'.

Otroški svet s teboj je bogat in vesel,
prek tvojih pesmi in zgodbic se je v nas ogenj vnel
za materni jezik in dediščino,
ki živila je včeraj in danes ter jutri še bo.

»Boglonaj« iz srca danes kličemo ti
za tvojo ustvarjalnost, katere deležni smo vsi,
za ljubezen, ki žari iz pesmi in melodij,
za veselje in smeh, ki ti v srcu kipi.

Draga naša Lenčka, danes želimo ti,
zdravja in sreče, same sončne dni,
trenutki ljubezni naj grejejo ti srce,
angel varuh pa naj vedno spremlja te.

Monika Novak-Sabotnik, januarja 2018